

Kunnskapsdepartementet (KD)
Postboks 8119 Dep.
0032 OSLO

Deres ref:

Oslo, 13.10.2015
Vår ref: Anne K. Eggen Lervik/ 15-33231

Høring - NOU 2015: 8 Fremtidens skole Fornyelse av fag og kompetanser

Hovedorganisasjonen Virke viser til høringsbrev og [høringsnotat](#) om [NOU 2015:8 Fremtidens skole - fornyelse av fag og kompetanser](#). Virkes synspunkter oppsummeres slik:

Virke vil legge to hovedpremisser til grunn i dette høringssvaret:

- 1) Arbeidslivsperspektivet – en arbeidslivsnær utdanning
 - Læringsutbytte - læringsveier og karriereveier må følge hverandre så tett som mulig
 - Likeverdighet i læringen - læringsprosesser må gis likeverdighet på flere hensiktsmessige læringsarenaer
 - Forholdet mellom fag og kompetanser må ha en gjensidig avhengighet
- 2) Entreprenørskap som læringsstrategi – fagfornyelse og skoleutvikling
 - Entreprenøren er blant vår tids viktigste arkitekter av framtidens Norge
 - Profesjonalisering av samarbeid med arbeidslivet
 - Dybdelæring skjer gjennom integrerte kompetanseområder på tvers av fag

Avsluttende sentrale kommentarer

- Lærernes kompetanse om undervisnings- og vurderingspraksis må styrkes
- Implementering av framtidens skole – helhet og systematikk
- Ekspertutvalg - arbeidslivet må være representert

Hovedorganisasjonen Virke

Besøksadresse:
Henrik Ibsens gate 90
NO 0255 Oslo
Postadresse:
P.O. Box 2900 Solli
NO-0230 Oslo
Tel +47 22 54 17 00
Fax +47 22 56 17 00
E-post
info@virke.no
Bankgiro
6030.05.18543
Org nr.
970 134 646 MVA

www.virke.no

Innledning

Blant våre medlemmer har vi ca 200 private utdanningsinstitusjoner på alle nivåer i utdanningsløpet; grunnskoler, videregående skoler, fagskoler, folkehøyskoler, høyskoler og vitenskapelige høyskoler. Virke er derfor svært opptatt av utdanning både fra et tilbyder- og et mottaker-perspektiv. Virke er også en aktiv bidragsyter i nasjonale og internasjonale prosesser om fremtidens kompetansebehov, f. eks OECD Skills Strategy, Cedefop/EU "Identifying Skill Needs in Europe", ESCO Board og European Skills Council in Commercei.

Virke har deltatt på to dialogmøter i prosessen med utvalget og ett lanseringsmøte av delutredningen [NOU 2014:7 Elevenes læring i fremtidens skole](#). Virke har kommet med flere skriftlige innspill (følger vedlagt) og er glad for å se at dette gjenspeiles i hovedutredningen.

Utvalgets mandat begrenses til alle fag i grunnskolen og fellesfagene i videregående opplæring. Utvalget skal ikke foreslå endringer i fag- og timefordeling, ei heller endringer i strukturen i videregående opplæring. Dette vil antakeligvis på sikt måtte gjennomgås. Men ut fra rammene i mandatet viser utvalget en meget god retning for utvikling av norsk skole, spesielt fordi utvalget har en klar kompetansetilnærming. Vi ser det svært positivt og modig at kunnskapsbegrepet er byttet ut med kompetansebegrepet. Det gir bredde i innhold og er avgjørende for å fremme kompetanser som er etterspurte av arbeidslivet (jf. [Virkemålet 2014](#)). Vi skulle gjerne sett at bredden i kompetansebegrepet også inkluderte *arbeidslivskompetanse* og *entreprenørskap* slik det vises til i de finske læreplanene. Nå fremhever utvalget riktignok gjennomgående kompetanser som kreativitet og innovasjon. Det er bra at utvalget vektlegger at disse kompetansene kan læres og utvikles i skolen. Vi er fornøyd med at utvalget har vært opptatt av å tenke helhetlig og tverrfaglig.

Virke etterlyser mer om læringsutbytter og likeverdighet mellom læringsarenaer. Utvalget sier noe om viktigheten av læring på flere læringsarenaer. Det er bra, men vi savner strategier for å involvere arbeidslivet og gjøre det til en integrert læringsarena i utdanningssystemet. Når det gjelder fagfornyelse, savner vi mer om forholdet mellom fag og kompetanse.

1. **Arbeidslivsperspektivet – en arbeidslivsnær utdanning**

Utvalget legger et godt grunnlag for å tenke nytt om hele det formelle utdanningssystemet, og vi mener utvalget angir en god retning som legger grunnlaget for en mer arbeidslivsnær utdanning. Arbeidslivsnær opplæring vil sikre at skolens innhold dekker de kompetansene elevene trenger i framtida. Det gir relevans og bred kompetanseutvikling. Arbeidslivsnær utdanning er basert på kompetansetenkning, hva du er i stand til å gjøre. Å bruke alternative arenaer for læring som inkluderer lokalt samfunns- og arbeidsliv vil fremme kompetanser hos elevene gjennom å bekrefte egen læring, mestring og oppøve personlige kompetanser. Dette er en del av dannelsesperspektivet og en viktig del av generell læreplan – å bli i stand til å mestre eget liv.

Å tenke en arbeidslivsnær utdanning krever følgende:

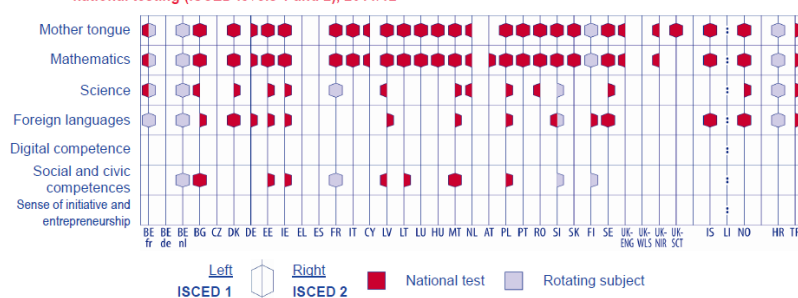
- Læringsutbytte - læringsveier og karriereveier må følge hverandre så tett som mulig
- Det er et mål å få læringsveier og karriereveier til å følge hverandre så tett som mulig. Dette kan gjøres blant annet gjennom bruk av arbeidslivets læringsarenaer, for å sikre elevenes forberedelse til arbeidslivet. I den forbindelse er det et tankekors at de utdanningsveiene som har best relevans til arbeidslivet får desto mindre relevans til videre utdanning.

Jo tettere læringen legges til arbeidslivets behov og arbeidsmåter, jo dårligere blir du vurdert som forberedt for videre utdanning. Dermed får vi en spenning i utdanningene i spørsmålet om hva som er viktigst å lære, og hvilke arbeidsformer som bør prioriteres. Dette henger etter vår mening også sammen med tradisjonen om hva vi har måleinstrumenter for og dermed gir mest oppmerksomhet.

Figur 3.1¹ viser at Norge følger trenden i Europa og har nasjonale tester bare for et mindretall av kompetansene.

As Figure 3.1 shows, in most European countries, standardised national assessments in compulsory education focus on the basic skills, especially mother tongue (or language of instruction) and mathematics, and to a much lesser extent science, foreign languages and social and civic competences.

◆◆◆ Figure 3.1: Key competences assessed through national testing (ISCED levels 1 and 2), 2011/12

Source: Eurydice.

[Rapporten](#) argumenterer for behovet av å utvikle mer helhetlige målinger av de personlige kompetansene, og begrunner det blant annet med at det kan gjøre elevers ferdigheter mer relevante i møte med arbeidslivets og det moderne samfunnets krav. Virke ønsker at utdanningssystemet legger mer vekt på at kompetanser verdsettes høyere for videre utdanningsløp, at det tydeliggjøres en progresjon i innlæring av personlige kompetanser, og at det utvikles måleinstrumenter for å se helhet og sammenheng i de personlige kompetansene.

- Likeverdighet i læringen - læringsprosesser må gis likeverdighet på flere hensiktsmessige læringsarenaer

Utvalget vektlegger spesielt at "elevenes utvikling i skolen er en viktig del av samfunnets utvikling og at skolen må være aktiv i spill med samfunnet rundt²" og "fagene i skolen trenger fornyelse for å møte fremtidige kompetansebehov i arbeids- og samfunnsliv." Vi har et gjennomgående svært akademisk utdanningsløp i Norge. Utredningen Framtidens skole legger grunnlaget for en viktig diskusjon som bør tas. For at skolen skal bli en positiv og relevant læringsarena for alle uansett talent, må læringsprosesser gis likeverdighet på flere hensiktsmessige læringsarenaer. I dag er det et unaturlig skille mellom teori og praksis der teori skal læres først for at man videre skal "se", "praktisere" eller "observere". På den måten erfares hvilken læringsform som har høyest verdi. Vi trenger å likestille læring enten den er yrkesmessig eller akademisk (uavhengig om det er yrkesfaglig utdanning eller studiespesialiserende). Elevene må få tilrettelagt muligheter for opplevelse og bekreftelser på egen kompetanse på arenaer utenfor skolen. Verdsetting av læringsutbytter utenfor

¹ European Commission/EACEA/Eurydice, 2012. Developing Key Competences at School in Europe: Challenges and Opportunities for Policy. Eurydice Report. Luxembourg: Publications Office of the European Union.

² S.8 i NOU 2015:8

skolen må integreres i læringsprosessene. Det gir elever mulighet til å lære gjennom et større repertoar, enten det er prøving og feiling, deduktiv eller induktiv læring. I dag er det vanligst med teori først og (kanskje) praksis etterpå. Tenkningen om læringsutbytter har en viktig målsetting om, og er en forutsetning for, å fremme likeverdighet mellom ulike arenaer for læring.

- Forholdet mellom fag og kompetanser må ha en gjensidig avhengighet. Skolen er i dag først og fremst innrettet mot fag. Fagene styrer progresjon og nivå og er referanse for lærernes kompetanse. Fagene er kunnskapsbaserte og har et "pensum", mens kompetansen avgjør hvor kompetent du er i ulike situasjoner og sammenhenger. God tilrettelegging for læring går på individnivå og ikke bare på fagnivå. Slik mener vi at det er en gjensidig avhengighet mellom fag og kompetanser som ikke fanges godt nok opp i utvalgets arbeid.

2. **Entreprenørskap som læringsstrategi – fagfornyelse og skoleutvikling**

Utvalget vektlegger kreativitet og innovasjon og argumenterer med hvor avhengig det norske samfunnet er av skapende mennesker som kan bidra i arbeids- og samfunnsliv, skape nye virksomheter og finne løsninger på krevende samfunnsutfordringer. Kreativitet og innovasjon vurderes som sentralt for økonomisk utvikling og for norsk næringslivs konkurransekraft. De fleste (alle) har behov for kreativitet i sin yrkesutøvelse. Evne til nytenkning og initiativ bidrar til å skape muligheter og livskvalitet for den enkelte og andre mennesker.

- Entreprenøren er blant vår tids viktigste arkitekter av framtidens Norge. Vi ønsker enda større oppmerksomhet om hvordan entreprenørskap (kreativitet og innovasjon) implementeres og gjennomsyrrer skolen. Entreprenøren er blant vår tids viktigste arkitekter av framtidens Norge. Skal vi opprettholde vårt velferdsnivå, må vi være innovative og produktive – noe som krever evne til omstilling, nytenking og nysgjerrighet. Vi har en oljesektor som er under omstilling og trenger gode alternativer måter å bruke kompetansen derfra. Skolen må legge til rette for dette. Entreprenørskap er en kraft og et universalinstrument. Generelt innebærer den økte erkjennelsen av entreprenørskapets betydning i samfunnsutviklingen at det er stort behov for at hele utdanningssystemet også skal tilpasse seg dette. Målet om å utvikle mer entreprenørielle samfunn forutsetter at utdanningssystemet i større grad er rettet mot entreprenørskap og bidrar til å fostre entreprenørielle egenskaper³. Utvalget vektlegger fornyelse og vi tror nøkkelen for å innrette skolen bedre til kompetansebehovene i samfunns- og arbeidsliv ligger her. Det vil også styrke elevenes utvikling av personlige kompetanser og sikre sterkere bånd som forener enhetlig læring enten det er i skole eller arbeidsliv. Det holder ikke bare med "samarbeid". Læring i arbeidslivet må bli likeverdig med opplæring i skole. Entreprenørskap muliggjør større grad av tilpasset opplæring ved at varierte læringsarenaer og ulike læringsstrategier i større grad enn det som er vanlig, kan tas i bruk.

- Profesjonalisering av samarbeid med arbeidslivet
Vi savner tydelige strategier og systemer for å involvere skole og arbeidsliv som en integrert læringsarena. Skolen har profesjonalisert arbeidet når det gjelder rådgivning, internasjonalisering, IKT osv. Det finnes ingen profesjonalisering av samarbeidet med

³ Entreprenørskapsutdanning i Norge. Tilnærminger, utbredelse og effekter. Vegard Johansen, Liv Anne Støren, Fagbokforlaget.

arbeidslivet. Virke foreslår at samarbeidet profesjonaliseres gjennom en egen arbeidslivsveileder-funksjon⁴ i skolen.

- Dybdelæring skjer gjennom integrerte kompetanseområder på tvers av fag. Utvalget fokuserer behovet for dybdelæring. Noen mener diskusjonen må gå på hva som skal "tas ut av" fag. Vi tror ikke det. Med utvalgets tanker om forståelse av sammenhenger, og behovet for ulik læring sammen med byggesteiner i faget, vil det gi kompetanse som gjør at elevene kan skille mellom vesentlige og uvesentlige områder. Samtidig vet vi at fag endrer seg, slik at utvalgets vektlegging av metoder, tenkemåter, begreper, prinsipper og sammenhenger er avgjørende viktig. Bruk av fagoverskridende kompetanser og tverrfaglighet vil gi dybdelæring fordi læringen går på tvers av fag- eller kunnskapsområder. Det krever forståelse på tvers av fagområder og teoretisk og praktisk forståelse. Det gir økt vekt på samarbeid og arbeidsfordeling mellom fag. Det krever en fleksibel fag- og timefordeling mellom fagene i hvert fagområde. Innholdet i læreplaner må være knyttet til de sentrale metodene, tenkemåtene og sammenhengene i fagene. Fornyning er ikke en engangsforeteelse, men noe som må gjøres kontinuerlig.

Avsluttende kommentarer – viktig for fortsettelsen

- Lærernes kompetanse om undervisnings- og vurderingspraksis må styrkes

Alle endringer i skolen er avhengig av lærernes praksis og av at lærerne og skolelederne engasjeres og involveres i implementeringsarbeidet.

Utvikling av undervisnings- og vurderingspraksis for å ivareta fornying av fag krever utvikling av lærerkompetansen. Det samme gjelder utvikling av vurdering for læring gjennom underveisvurdering og for å sikre at standpunkt- og eksamenskarakterer støtter opp om innholdet i framtidens skole. Slik kan man også operasjonalisere det brede kompetansebegrepet.

- Implementering av framtidens skole – helhet og systematikk
Det må på nasjonalt nivå lages en strategi for prosessen som tar høyde for kompleks struktur med ulike aktører, kulturer og systemer. Strategien må inneholde tiltak og skissere flere faser. Alle aktører fra departement til den enkelte lærer må involveres. Både juridiske, økonomiske og pedagogiske virkemidler må kombineres i dette arbeidet.

Implementeringen vil være syretesten på hva skolen selv skal levere av fornyelse overfor elevene. Denne endringsprosessen må ikke være ovenfra og ned, men avhengig av lærernes praksis og deres engasjement og involvering i implementeringsarbeidet. Det krever motivasjon og forståelse for hvordan og hvorfor de skal utvikle og forbedre sin undervisningspraksis. Slipp til lærerspesialistene eller bruk anledningen til å bygge dem!

- Ekspertutvalg - arbeidslivet må være representert
Utvalget anbefaler å nedsette et ekspertutvalg som vurderer eksamenssystem og standpunktvurderinger. Vi støtter spesielt utvalgets forslag om at eksamen brukes som et

⁴ Virke gjennomfører flere piloter bl.a. med Kuben der vi søker kunnskap om hvordan vi kan utvikle en egen funksjon i skolen som følger opp, dyrker og legger til rette for gode samarbeidsrelasjoner. Bakgrunnen er St.Meld. 20 om behovet for vekslingsmodeller, arbeidslivsfag PTF og mer praktisk opplæring

virkemiddel for å bidra til at det tverrfaglige prioriteres i opplæringen. Det vil si at eksamensordningen bør bygge på kompetansemål fra flere fag og avspeile nye læringsformer. Arbeidslivet må være representert i dette utvalget. Den virkelige eksamen på hva elevene har lært i skolen er deres møte med arbeidslivet.

Vennlig hilsen

Hovedorganisasjonen Virke

Inger Lise Blyverket
Leder arbeidslivspolitik

Anne K. Eggen Lervik
Seniorrådgiver

Vedlegg:

1. Virkes innspill Framtidas skole 10_12_13
2. Virkes innspill Framtidas skole 25_05_14
3. Virkes innspill Framtidas skole 20_01_15
4. Virkes innspill Framtidas skole 12_03_15

Notat

Til	Ludvigsen-utvalget – Framtidas skole
Fra	Hovedorganisasjonen Virke
Dato	10.12.2013
Sak	Virkes synspunkter jf innspill på møtet

Hovedorganisasjonen Virke representerer 17 000 bedrifter med 220 000 ansatte i næringslivet og ideell sektor. Virke er opptatt av forskning, utvikling og innovasjon, utdanningspolitikk, kompetansepolitikk og private barnehager. Virke representer privat utdanning fra barnehager til vitenskapelig høyskoler, inkludert folkehøyskolene.

Etablering av en nasjonal kompetansepolitikk

En nasjonal kompetansepolitikk har samfunnets og arbeidslivets behov for kompetent arbeidskraft som mål og forutsetter samhandling og samordning mellom mange ulike sektorer i samfunnet. Utdanningssystemet og utdanningsinstitusjonene er én av flere samfunnsinstitusjoner som bidrar til det. Arbeidslivet er den største læringsarenaen, men verdsettes ikke som det. Fremdeles er det læring slik den formuleres i utdanningssystemets måldokumenter som er målestokken. *Arbeidslivets* målestokk er derimot hvorvidt ansatte er i stand til å utføre oppgaver det er behov for i virksomheten. Deler av arbeidsmarkedet har utviklet internopplæringssystemer som bidrar og sikrer rett kompetanse. Mange av disse anerkjennes i liten grad i utdanningssystemet.

- *Vi må bygge bro mellom utdanningssystem og arbeidsliv. Beskrivelser av læringsutbytte kan utvikles til et felles språk for læring uavhengig av læringsarena.*
- *Utdanningssystemet må profesjonalisere sitt samarbeid med arbeidsliv og lokalsamfunn gjennom forpliktende samarbeidsrelasjoner og –avtaler. Pedagogisk entreprenørskap er et viktig virkemiddel.*

Viktig at det signaliserer at kunnskap og kompetanse ikke er det samme men to sider av samme sak. Det er et godt utgangspunkt for videre arbeid med å utvikle en kompetansepolitikk.

Særlig om pedagogisk entreprenørskap

Det er svært positivt at regjeringsplattformen understreker at det er behov for å styrke samarbeidet mellom skole og arbeidsliv, og at den i tillegg peker på Ungt Entreprenørskap som en viktig arena for slikt samarbeid.

Virke ønsker mer bruk av pedagogisk entreprenørskap i opplæring, på alle trinn. Det krever mer kompetanse hos lærere, og et mer profesjonalisert samarbeid mellom skole og arbeidsliv. I en felles undersøkelse vi utførte sammen med Utdanningsforbundet, viste det seg at et stort flertall av norske ungdomsskolelærere ikke kjente til begrepet entreprenørskap og heller ikke visste hvordan de skulle legge til rette for dette i undervisningen, på tross av at det er nedfelt i alle styringsdokumenter. Aspaker lovte den gang mer trykk på dette.

Virke deler hvert år ut prisen Årets entreprenørskapslærer, og i år skal prisvinnerne blant annet følge kunnskapsministeren en dag. Virke er også sterkt involvert i utdanningstilbudet Inspiro, ved Drammen videregående skole, der entreprenørskap er integrert i et treårig studieforberedende utdanningsløp.

Virke mener:

- *Alle lærer må ha kompetanse i pedagogisk entreprenørskap*
- *Flere skoler bør utvikle tilbud som Inspiro*
- *Flere skoler bør ha arbeidslivskoordinatorer som utvikler og vedlikeholder samarbeidet med arbeidsliv og lokalsamfunn på en systematisk og profesjonell måte*
- *Det er behov for mer forskning om læringsutbytte av entreprenørielle metoder*

Fag- og yrkesopplæring

Virke mener det er behov for flere med yrkesfaglig utdanning framover. Vi støtter opp om lærlingordningen og samfunnskontrakten, deltar aktivt i trepartssamarbeidet om fagopplæring (SRY, tre faglige råd og flere yrkesopplæringsnemnder regionalt). Men vi er langt unna målsettingen i dag. Stortingsmelding 20 På rett vei: Der pekes det ut fire utdanningsprogram som fungerer særlig dårlig når det gjelder rekruttering til fagene, gjennomføring med yrkeskompetanse og rekruttering til og verdsetting i arbeidsmarkedet. Vi sitter i faglige råd for tre av disse, og har i tillegg en medlemsmasse som gjør at vi burde hatt plass også i den fjerde.

Utfordringene gjelder privat og offentlig tjenesteyting. Vi har et system for fagopplæring ment for hele arbeidsmarkedet, men ordningen fungerer for en stadig mindre del. Virke mener det er flere gode tiltak i meldingen (utvikling av vekslingsmodeller, hospitering for lærere i arbeidslivet, opplæring av voksne, bedre karriereveiledning osv.), men at det må tas særskilte grep for å utvikle en helt annen dialog med partene i arbeidsmarkeder der ordningene ikke fungerer særlig godt i dag.

✓ Eksempel varehandelen:

Varehandelen sysselsetter 370 000 ansatte og er den nest største private sysselsetter. De er ofte den første arbeidsplassen norske borgere møter, de ansetter mange unge under 20 år, også i stillinger som er større enn at de kan la seg kombinere med utdanning. (6 000 under 20 år m mer enn 20 t/u, hvorav 10 prosent er lærlinger, i byggenæringen er andelen 99 prosent). Lærlingordning fins i alle deler av varehandelen men er ikke viktigste eller unik rekrutterings- og opplæringsvei. Lærere i skolen (også yrkesfaglærere) er svært sjelden fagbrevutdannet, har som regel høgskoleutdanning og har liten eller ingen reell arbeidserfaring fra aktuelle bransjer. Elever på ungdomstrinnet velger utdanningsprogrammet som en antatt enklere vei til generell studiekompetanse, og skolesvake elever blir oppmuntret til valget. Lærere på videregående oppmuntrer oftere elevene til å velge påbygg enn læretid.

- *Virke vil ha særskilte satsinger mot de store næringer/sektorer i arbeidsmarkedet der fagopplæringen ikke fungerer.*
- *Satsingen må velge arbeidslivet og ikke utdanningssystemet som ståsted, og kan inkludere flere av tiltakene nevnt i stortingsmelding 20. Samtidig må det åpnes for større endringer etter utprøving dersom arbeidet viser at det er nødvendig.*
- *Virke vil ha fortsatt satsing på hospitering som etterutdanning for lærere og utvidelse til rådgivere*

Notat

Til	Ludvigsen-utvalget – Framtidas skole
Fra	Hovedorganisasjonen Virke
Dato	12.03.2015
Sak	Virkes synspunkter jf innspill på møtet

Viser til forrige møte med Ludvigsen utvalget den 4.3.2015. Som avtalt oversender vi kort våre innspill i møtet som vi håper dere tar med dere inn i sluttspurten.

Virke ønsker innledningsvis spesielt å rose utvalget for følgende:

Kompetansebegrepet

- Vi ser det positivt at kompetansebegrepet brukes så bredt, slik at det omfatter kognisjon, sosiale- og emosjonelle kompetanser i tillegg til praktiske ferdigheter, verdier og holdninger. Det gir bredde i *handlingskompetansen* som er avgjørende for å fremme kompetanser som er etterspurte av arbeidslivet.

Læringsarenaer

Vi ser det positivt at læringsarenaer inkluderer lokalt samfunn-, kultur og arbeidsliv. Det "utvider" klasserommet og gir større muligheter for opplevelse og læring. Det er flere forutsetninger som her ligger til grunn:

- Læringsutbytte – at det sikrer læring i forhold til læreplanen og ikke kommer i tillegg til læring som foregår i klasserommet
- Læringsstrategier – Å få nødvendige verktøy og kjennskap til strategier for å gjennomføre læring på andre arenaer enn i skolen
- Likeverdighet – å lære på andre arenaer må likestilles med læring i klasserommet
Likeverdighet handler om i hvilken grad læringsutbyttet fra én læringsarena kan tas med og bli verdsatt i en annen sammenheng og på en annen arena. Likeverdighet handler også om ulike gruppers tilgang til livslang læring. Likeverdighet er et nøkkelbegrep og handler om verdien av læring og kvalifikasjoner fra ulike deler av utdanningssystemet, først og fremst forholdet mellom akademisk utdanning og yrkesopplæring.
- Samarbeidet mellom skole-, arbeids- og samfunnsliv må profesjonaliseres.
Virke foreslår at samarbeidet mellom skole og arbeidsliv bør dedikeres for å sikre læringsutbytte og gode læringsstrategier for best mulig samarbeid.

Fagoverskridende kompetanser

Vi ser det positivt at det defineres "fagovergripende" kompetansene som problemløsning, kreativitet, kommunikasjon og samarbeid. Dette forutsetter at det tenkes tverrfaglighet i opplæringen. Virke mener det brede kompetansebegrepet inkl Generell del, Prinsipper for opplæringen kan operasjonaliseres gjennom entreprenørskap i utdanningen. Entreprenørskap, (entreprenørskapskjennskap og entreprenørskapskunnskap) er ikke ment som å innføre eget fag, men brukes som en læringsstrategi for fornying og utvikling av entreprenørielle/personlige kompetanser.

Virke ønsker å påpeke noen spesielle utfordringer til utvalget:

Prioriteringer

- Er det prioriteringer i dagens skole som er feil? Det fremstilles som om vi bare skal jobbe smartere og flikke litt – uten å gjøre de store grepene som er nødvendig mht dybdelæring

Kompetanseområder

- Det nevnes interessante perspektiver her, men likevel fremmes utelukkende det faglige utgangspunktet. Kompetanse skal integreres i alle fag fremfor å kople relevante fag inn i alle kompetanser.

Fellesfag

- Hvorfor stilles ikke spørsmålet om hva som er fellesfag? Hvis fag skal integreres som relevante – er det da naturlig å trekke ut fellesfagene fremfor å yrkesrette dem?

Praktiske fag

- Til og med praktiske fag knyttes opp mot en akademisk tilnærming. Det er snakk om overganger fra yrkesfag til studiespesialiserende – ikke motsatt.

Kompetanseområder

- Det nevnes flere kompetanseområder her: Kompetanser i å lære, kompetanser i kommunikasjon, samhandling og deltakelse, kompetanser i å utforske og skape. Er dette et hierarki? Hvorfor ikke snu på rekkefølgen?

Entreprenørskap

- Entreprenørskap nevnes kun som en metode fremfor en strategi for læring og fornyelse av skolen. Viser derfor til NIFUs siste rapport¹ og spesielt forskernes anbefalinger mht behovet for å utdype begrepet fra innovasjon til innovasjon og entreprenørskap og anbefalinger:

s. 12 i rapporten:

På bakgrunn av den betydningen entreprenørskap har i samfunnet og den viktige rollen utdanningen har for utvikling av holdninger, ferdigheter og kompetanser for og om entreprenørskap vurderes det svært viktig å videreføre satsingen på entreprenørskapsutdanning fra grunnopplæringen til høyere utdanning.

s. 7 i rapporten:

(..)begrepsmessig gjennomgang siden begrepsbruken i kvalifikasjonsrammeverket for høyere utdanning og handlingsplanen er forskjellig. Fremtidige satsinger må inkludere både innovasjon og entreprenørskap.

- Viktig å understreke følgende om entreprenørskap i framtidens skole:
 - Stimulerer personlige kompetanser (eller fagoverskridende kompetanser som Ludvigsen utvalget omtaler det)
 - Stimulerer bedriftsetablering (spesielt fordi oljesektoren trapper ned)
 - Ivaretar dannelsesperspektivet (generell del, prinsipper for opplæring og Læringsplakaten)

¹ NIFU Rapport 2/2015:Entreprenørskapsutdanningen i Norge – status og veien videre. Sluttrapport fra følgeforskningsprosjektet om entreprenørskap i utdanningen. Olav Spilling, Vegard Johansen, Liv Anne Støren

Notat

Til	Ludvigsen-utvalget
Fra	Hovedorganisasjonen Virke
Dato	20.01.2014
Sak	Framtidas skole - innspill til utvalget

Vi takker for møtet med utvalgets leder og sekretær, og sender med dette vårt skriftlige innspill til utvalget slik vi er invitert til å gjøre. Vedlagt notatet er den presentasjonen vi benyttet i møtet.

Hovedorganisasjonen Virke representerer 17 300 virksomheter med 215 000 ansatte i bredden av næringslivet og frivillig sektor. Blant våre medlemmer har vi også over 200 private utdanningsinstitusjoner på alle nivåer i utdanningsløpet; grunnskoler, videregående skoler, fagskoler, folkehøyskoler, høyskoler og vitenskapelige høyskoler. Virke er derfor svært opptatt av utdanning både fra et tilbyder og et mottaker-perspektiv. Virke er også en aktiv bidragsyter i nasjonale og internasjonale prosesser rundt fremtidens kompetansebehov, f.eks OECD Skills Strategyⁱ, Cedefop/EU "Identifying Skill Needs in Europe"ⁱⁱ, ESCO Boardⁱⁱⁱ og European Skills Council in Commerce^{iv}.

Relevans

Fra vårt ståsted som en hovedorganisasjon i arbeidslivet, er det et mål for utdanningspolitikken å få læringsveier og karriereveier til å følge hverandre så tett som mulig. Også i grunnopplæringen er det avgjørende at utdanningen avspeiler arbeidslivets arbeidsmåter slik at læringen blir preget av relevans i forhold til virkeligheten i arbeidslivet. Dette kan gjøres blant annet gjennom bruk av arbeidslivets læringsarenaer, og slik sikre elevenes forberedelse til arbeidslivet. I den forbindelse er det et tankekors at de utdanningsveiene som har best relevans til arbeidslivet får desto mindre relevans til videre utdanning. Jo tettere læringen legges til arbeidslivets behov og arbeidsmåter, jo dårligere blir du vurdert som forberedt for videre utdanning. Dermed får vi en spenning i utdanningene i spørsmålet om hva som er viktigst å lære, og hvilke arbeidsformer som bør prioriteres. Dette henger etter vår mening også sammen med tradisjonen om hva vi har måleinstrumenter for og dermed gir mest oppmerksomhet. Vi viser til rapporten "Developing Key Competences at School in Europe", Eurydice report 2012, og spesielt kapittel 3 "How do Countries Assess Students in Key Competences"^v. Figur 3.1 viser at Norge følger trenden i Europa og har nasjonale tester bare for et mindretall av kompetansene. Rapporten argumenterer for behovet av å utvikle mer helhetlige målinger av de generelle kompetansene, og begrunner det blant annet med at det kan gjøre elevers ferdigheter mer relevant i møte med arbeidslivets og det moderne samfunnets krav. Virke ønsker oss derfor en progresjon i utdanningssystemet som legger mer vekt på at kompetanser rettet mot arbeidslivet verdsettes høyere for videre utdanningsløp, og at det utvikles måleinstrumenter for å se helhet og sammenheng i de generelle kompetansene.

Arbeidslivet

Utvalget skal vurdere i hvilken grad skolens innhold dekker de kompetanser som elevene vil trenge i et fremtidig samfunns- og arbeidsliv. Hvis utdanningen skal ta utgangspunkt i

arbeidslivets behov, er det viktig å ta utgangspunkt i en riktig forståelse av hvordan arbeidslivet ser ut.

Åtte av ti arbeidstakere vil arbeide i tjenesteytende næringer^{vi}, og spørsmålet er hvordan utdanningssystemet og utdanningenes innhold responderer på dette. Er det kompetanser som er viktigere i tjenestenæringene enn i tradisjonell industri og som grunnopplæringen ikke legger tilstrekkelig vekt på? Avspeiler skolens samarbeid med arbeidslivet at det store flertall av elever får kjennskap til tjenestenæringene?

Generelle kompetanser

Ferdigheter og kompetanser kan være generelle, dvs. nødvendige og etterspurt for mange typer jobber, eller de kan være jobbspesifikke. Spørsmålet er om det i større grad vil kreves et visst nivå på de generelle ferdighetene og kompetansene for å kunne mestre og bidra i samfunnslivet og arbeidslivet. Virke mener skolens primære oppgave må være å sørge for å bygge elevenes generelle kompetanse, ut fra en bred forståelse av hvilke kompetanser dette er. EUs rekommandasjon fra 2006 om "key competences"^{vii} definerer etter vår mening bedre enn Kunnskapsløftet hvilke generelle kompetanser det er viktig å utvikle i skolen. Definisjonen av generelle kompetanser må utvikles videre for å fange opp utviklingen i samfunnet og arbeidslivet, f.eks. "grønne kompetanser" (se siste bilde i vår presentasjon hvor vi henviser til ESCO og det pågående arbeidet med å definere cross-sectoral skills/competences). Den jobbspesifikke opplæringen skjer best på arbeidsplassen, enten som en del av et formelt utdanningsløp eller som en videre opplæring i et ansettelsesforhold. En grunn til dette er at de jobbspesifikke kompetansekravene endrer seg raskere enn kravene til de generelle kompetansene, og tilegnelse av jobbspesifikke kompetanser forutsetter i stor grad at de generelle kompetansene holder et tilstrekkelig nivå.

Entreprenørskap

Felles for alle våre virksomheter er at de etterspør entreprenørielle kompetanser (ofte kalt personlige kompetanser) som eksempelvis kreativitet, initiativ og risikovilje. Virke ønsker en større oppmerksomhet på hvordan skolen kan fremme entreprenørskap og spesielt forståelsen av pedagogisk entreprenørskap, og vi ser dette som en nøkkel for å innrette innholdet i skolen bedre til kompetansebehovet i samfunns- og arbeidsliv. Avslutningsvis vil vi derfor bruke noe plass for å gå dypere inn i dette.

Hensikten er å styrke elevenes entreprenørielle ferdigheter, stimulere skolens bidrag i å utvikle pedagogisk entreprenørskap og utvikle et sterkere og bredere partnerskap mellom skole og arbeidsliv.

Pedagogisk entreprenørskap er knyttet til det faglig pedagogiske perspektivet, ikke til det instrumentelle og økonomiske perspektivet som fokuseres gjennom metoder som for eksempel ungdomsbedrift. Lærers hovedoppgave er å danne og utvikle generell handlingskompetanse hos elevene. Derfor er kunnskap om og refleksjon over hva entreprenørielle læreprosesser er, spesielt viktig for den enkelte lærer; hva de inneholder, hvordan de kan forvaltes pedagogisk og ikke minst hvordan de bør fremmes. Intensjonen er å gi elever forståelse av virkeligheten som er tverrfaglig og innehar skapende muligheter i forening av teori, ferdigheter og praksis. Læreren må skape en grunninnstilling hos eleven som gir eleven forståelse av at de selv er i stand til å skape. Målet er å utvikle en entreprenøriell skole som skal lære opp barn og unge til å kunne bruke kunnskap på en integrert, helhetlig, nyskapende og arbeidsskapende måte.

Entreprenørskap i hele utdanningsløpet

Entreprenørskap er et offisielt utdanningsmål for hele utdanningsløpet. Dette har sin begrunnelse i endrede samfunnsbetingelser som langt på vei har skapt en ny elevtype. Utdanningens pedagogiske praksis har behov for endring og i denne sammenheng vil det entreprenørielle perspektivet være et nyttig og hensiktsmessig virkemiddel.

Gjennom handlingsplanen for entreprenørskap i utdanningen(2009-2014)^{viii}, rettes oppmerksomheten mot hele utdanningsløpet. Mange skoler har mye aktivitet innenfor området entreprenørskap. Men dette er ofte egne isolerte aktiviteter i entreprenørskap. Mange lener seg tilbake og anser at dette innfrir utdanningsmålet om entreprenørskap. Men entreprenørskaps-kompetanse skal være integrert i alle fagområder. Entreprenørskap som pedagogisk begrep handler om evner til å se ressurser og muligheter i sine omgivelser, til å være nyskapende i arbeidsliv og samfunnsliv. Det handler om kvalifikasjoner til å bruke disse ressursene produktivt og meningsfullt. Og sist, men ikke minst, handler det om forståelse og vilje til å ta konsekvensen av egne valg, ta ansvar for fellesskapet og vise utholdenhet og stå-på-holdning. Fokuset på entreprenørskap i utdanning og næring slik politiske myndigheter fremmer det, innebærer mye mer enn forholdet mellom skole og næringsliv. Andre områder er samfunnsliv, politisk liv, kulturliv, naturliv, familieliv og trosliv – det omhandler hele mennesket som kontekst. Samfunnet trenger kulturentreprenører og politiske entreprenører og sosiale entreprenører.

Ulike sider ved entreprenørskap i utdanningen

Entreprenørskap omfatter pedagogikk, metode, innovasjon, ledelse, prosjekt og utviklingsstrategi, altså mer enn det å starte bedrift. Entreprenørskap er et verktøy i arbeidet med å utvikle skolens pedagogiske tankegang.

Det ligger en stor utfordring i å se hvordan de enkelte utdanningsprogram kan bidra til alle tre perspektivene:

- Utvikle personlige egenskaper og holdninger
- Bruke entreprenørielle arbeidsformer
- Gi kunnskap og ferdigheter om forretningsutvikling og nyskappingsprosesser

Det må ses nærmere på mulighetene for å operasjonalisere entreprenørskap som utdanningsmål og pedagogisk praksis. Vi kan snakke om to sider ved entreprenørskap i opplæring og utdanning: entreprenørkunnskap og entreprenørkjennskap. De hører sammen i en helhet men har ulikt fokus.

Entreprenørkunnskap appellerer til fornuften og evnen til systematisk planlegging og gjennomføring av entreprenørskapsprosessen, mens entreprenørkjennskap går på følelsen av hva det vil si å være entreprenør, man kjenner det ved å erfare det. Entreprenørskap som livsholdning kommer til uttrykk både i kunnskap og kjennskap, samt i de ferdigheter som trengs for å sette ideer ut i livet. Det grunnleggende pedagogiske spørsmålet er hvordan man kan få elever til å få mer kjennskap, eller sagt på en annen måte – bli mer foretaksomme i vid betydning.

Hvorfor vektlegge entreprenørskap

Nasjonal og internasjonal forskning^{ix} tyder på at entreprenørskapsopplæring har en positiv effekt på elevenes selvtillit og følelse av mestring, og at det er en læringsstrategi som kan bidra til å gjøre opplæringen mer praksisrettet og virkelighetsnær (se eksempler nedenfor). Entreprenørskap muliggjør større grad av tilpasset opplæring ved at varierte læringsarenaer og ulike læringsstrategier i større grad enn det som er vanlig, kan tas i bruk. Entreprenørskap kan

bidra til en mer praksisnær opplæring i nær kontakt med arbeids- og næringsliv. Entreprenørskapsopplæring fremmer tverrfaglig arbeid og kan integreres i alle fag.

Entreprenørskap i utdanning legger grunnlaget for at læring skjer i virkeligheten, og ikke bare som i virkeligheten. Det gir forståelse for og dermed evne til å se sammenhenger. En entreprenørskapsstrategi kan ha flere motiver:

- **Gründermotiver:**

Utdanningen skal støtte kreative mennesker som ikke bare venter på å få en jobb, men som gjør noe for å skape egen arbeidsplass. Utdanningen må utvikle mennesker som både skal bli arbeidstakere og arbeidsgivere.

- **Distriktpolitiske motiver:**

Utdanningen skal motivere elever til å utvikle lokalsamfunnet og utnytte dette samfunnets ressurser som en motvekt mot sentraliseringstendensene.

- **Arbeidslivsmotivet:**

Utdanningen skal oppdra elever til framtidige oppgaver i et næringsliv som krever omstilling og handlingskompetanse.

- **Det bedriftsøkonomiske motivet:**

Utdanningen skal gi kunnskap i økonomi, regnskap og administrasjon.

- **Det allmennpedagogiske motivet:**

Utdanningen må se på eleven som en kreativ, initiativrik og arbeidssom samfunnsborger. Dette krever en annen pedagogisk praksis som har en helhetlig tilnærming til fag og emner, som arbeider med lokalt arbeids- og kulturliv.

- **Det sosiale motivet**

Å gjennomføre bedrift med sosiale, fremfor finansielle motiver kalles sosialt entreprenørskap. En entreprenør avdekker et sosialt problem og benytter metoder fra finansverden for å finne best løsning. Evnen til å bruke prinsipper fra næringslivet eller ideelle organisasjoner i styringen av hjelpeprosjekter inkluderes også ofte i forståelsen av sosialt entreprenørskap.

Barns utgangspunkt for læring og utvikling

Det er bred enighet i forskning og utviklingsteori om at barn blir født med en latent evne til å kunne forstå og påvirke sine omgivelser. De viser sterk iverdighet og tar ofte stor risiko når de forsøker og utforske og skape innflytelse i sin omverden. Barn er egentlig i utgangspunktet potensielle entreprenører. Steget fra barns handlingsegenskaper til entreprenørskap skjer naturlig fordi barnet er fri for voksenverdens sosiale og tankemessige begrensninger. Lekens betydning for individets læring og utvikling er ubestridt, og det innebærer erkjennelse om at kunnskap erhverves gjennom handling. De svenske forskerne Johannisson og Madsen (1997) hevder at drivkrefter og motkrefter til entreprenøriell kunnskap initieres lenge før skolen kommer inn i barns hverdag. Få erkjennelser i entreprenørskapsforskningen er så uomtvistelige som den at entreprenører har vokst opp i et miljø som tidlig stimulerte dem til slik handling. Barnet har dermed møtt verdier, forbilder og konkret virksomhet i sine nære omgivelser. Dette viser at den eksistensielle og funksjonelle dimensjonen av entreprenørskap tidlig veves sammen, og at det skjer lenge før individet selv har skapt seg en eventuell visjon om entreprenøriell karriere.

Skolen berøres i økende grad av en stadig mer kompleks og uforutsigbar postmoderne verden med sine krav om muligheter. Reaksjonen blir ofte uhensiktsmessig eller ineffektiv på den måten at man lar eksisterende strukturer og systemer forbli intakte, eller søker tilflukt i fortidens betryggende myter. Gapet mellom skoleverden og verden utenfor kan bli stort. Slik kan vitebegjærlige, oppfinnsomme nysgjerrige barn som allerede er mestere i å lære, møte et system som er opptatt av å formidle framfor å foredle. Systemet forveksler læring med undervisning. Kulturen er mer søkende etter de rette svar framfor å forske seg frem til nye sannheter.

Begreper

Derfor er kunnskap om og refleksjon over hva entreprenørielle læreprosesser er spesielt viktig for skolen og den enkelte lærer. Skolens hovedoppgaver er ikke å utdanne entreprenører, men å utvikle generell handlingskompetanse hos elevene. Entreprenørskap er generelt knyttet opp mot det handlingsorienterte perspektivet. Dette fordi en entreprenør skaper sine egne omgivelser. Det henspeiler på at personlige egenskaper, evner, kunnskaper og ferdigheter går sammen i en virkelighetsoppfatning som styrer personens handling. Virkelighetsoppfatningen definerer hva som er viktig og riktig. Bandura(1986) underbygger også dette i sin sosiale læringsteori hvor han vektlegger særlig tre forhold som avgjørende for konvertering av tilegnet kunnskap til handling:

- Motivasjon
- Tiltro til egen handlingsevne
- Modeller for handling

Disse faktorene kommer inn mellom kunnskapen på det kognitive nivået og personens handlingsevne.

Følgende forhold er derfor betydningsfulle for at opplæringen kan nedfelle seg i en entreprenøriell handling:

- Undervisningen og opplæringen må fokusere på og ta hensyn til personlige egenskaper
- Undervisning og opplæring må organiseres og utformes i forhold til praktisk ferdighetstrening kombinert med teoretisk kunnskap og relevans
- Undervisning og opplæring må settes inn i en lokalsamfunnskontekst

Pedagogisk entreprenørskap

Pedagogisk entreprenørskap kan ut fra en slik forståelse defineres som:

Handlingsorientert undervisning og opplæring i en sosial kontekst med individet selv som aktør for egen læring, og hvor personlige egenskaper, evner, kunnskaper og ferdigheter danner grunnlag og retning for opplæringen.

Å utdanne til entreprenørskap er en grenseoverskridende prosess hvor forutsetningene er at skole og lokalsamfunn samhandler med utgangspunkt i barn og unges behov. Et allsidig læringsmiljø forutsetter at handlingsrommet for læring utvides til å omfatte ikke bare hele skoleanlegget, men også lokalmiljø og region. Slik læring kan ikke reduseres til klasserommet eller til den tradisjonelle timeplanen. Det må tenkes og handles utradisjonelt på tvers av fag og gamle undervisningsmetoder og planer.

Pedagogisk entreprenørskap er måter å tenke og handle på i skolen som fremmer evne til å takle omstillinger og finne seg til rette i en uforutsigbar verden – og skape lyst til å lære mer.

ⁱ <http://skills.oecd.org/documents/oecdskillsstrategy.html>
<http://www.regjeringen.no/nb/dep/kd/tema/livslang-laring/oecd-skill-strategy.html?id=745061>

-
- ii <http://www.cedefop.europa.eu/EN/identifying-skills-needs/index.aspx>
- iii <https://ec.europa.eu/esco/home>
- iv <http://ec.europa.eu/social/main.jsp?catId=782&langId=en&newsId=743&furtherNews=yes>
- v http://eacea.ec.europa.eu/education%20Eurydice/documents/thematic_reports/145EN.pdf
- vi <http://www.ssb.no/arbeid-og-lonn/artikler-og-publikasjoner/attachment/144096?ts=141cb387d78>
- vii <http://eur-lex.europa.eu/LexUriServ/LexUriServ.do?uri=OJ:L:2006:394:0010:0018:en:PDF>
- viii http://www.regjeringen.no/upload/KD/Vedlegg/UH/Rapporter_og_planer/Entreprenorskap_09_net.pdf
- ix NIFU Arbeidsnotat 9/2013
NIFU-rapport 45/2012
NIFU-rapport 20/2011
<http://www.ostforsk.no/images/rapporter/142012.pdf>

Notat

Til	Ludvigsen-utvalget – Framtidas skole
Fra	Hovedorganisasjonen Virke
Dato	26.05.2014
Sak	Virkes synspunkter jf innspill på møtet

Hovedorganisasjonen Virke representerer 17 000 bedrifter med 220 000 ansatte i næringslivet og ideell sektor. Virke er opptatt av forskning, utvikling og innovasjon, utdanningspolitikk, kompetansepolitikk og private barnehager. Virke representer privat utdanning fra barnehager til vitenskapelig høyskoler, inkludert folkehøyskolene.

Virke synes det er bra at utvalget har lagt vekt på en så bred tilnærming til kompetansebegrepet slik at det omfatter kognisjon, sosiale- og emosjonelle kompetanser i tillegg til praktiske ferdigheter, verdier og holdninger. Det gir bredde i *handlingskompetansen* som er avgjørende for å fremme kompetanser som er etterspurte av arbeidslivet. Viktig at kunnskap og kompetanse ikke er det samme men to sider av samme sak.

De "fagovergripende" kompetansene som problemløsning, kreativitet, kommunikasjon og samarbeid sikrer opplæring i det vi tidligere har spilt inn som *entreprenørielle kompetanser*. Virke mener det brede kompetansebegrepet inkl. Generell del, Prinsipper for opplæringen kan operasjonaliseres gjennom entreprenørskap i utdanningen. Entreprenørskap, (entreprenørskapskjennskap og entreprenørskapskunnskap) er ikke ment som å innføre eget fag, men brukes som en læringsstrategi for fornying og utvikling av entreprenørielle kompetanser.

Virke savner mer om karriereveiledning

Karriereveiledning er fremtidens form for kompetanseutvikling i et samfunn og arbeidsliv preget av sterk endringstakt. Profesjonell karriereveiledning kan med stor sikkerhet bidra til å forebygge frafall og fremme bedre gjennomføring innen så vel videregående opplæring som høyere utdanning. Karriereveiledning må fungere som kanal mellom arbeidslivet og utdanningstilbyderne for en effektiv dialog om utvikling av relevante kompetansetilbud. Profesjonell karriereveiledning innebærer det å ha en kvalifisert samtalepartner som kan gi veiledning og råd i forhold til den enkeltes behov og interesser i ulike faser av livet. Internasjonalt er karriereveiledning et stort satsingsområde.

Virke savner mer om læringsarenaer

Å definere læringsarenaer gjennom lokalt samfunn-, kultur og arbeidsliv utvider klasserommet og gir større muligheter for opplevelse og læring. Det er flere forutsetninger som her ligger til grunn:

- Læringsutbytte – at det sikrer læring i forhold til læreplanen og ikke kommer i tillegg til læring som foregår i klasserommet
- Læringsstrategier – Å få nødvendige verktøy og kjennskap til strategier for å gjennomføre læring på andre arenaer enn i skolen
- Likeverdighet – å lære på andre arenaer må likestilles med læring i klasserommet
Likeverdighet handler om i hvilken grad læringsutbyttet fra én læringsarena kan tas med og bli verdsatt i en annen sammenheng og på en annen arena. Likeverdighet

handler også om ulike gruppers tilgang til livslang læring. Likeverdighet er et nøkkelbegrep og handler om verdien av læring og kvalifikasjoner fra ulike deler av utdanningssystemet, først og fremst forholdet mellom akademisk utdanning og yrkesopplæring.

Samarbeidet mellom skole-, arbeids- og samfunnsliv må profesjonaliseres

Virke foreslår innføring av egen funksjon i skolen – arbeidslivsveileder (ALV). ALVen får et dedikert ansvar i skolen for å følge opp, dyrke, videreutvikle og legge til rette for gode samarbeidsrelasjoner.

Virkes bakgrunn for å fremme innføring av arbeidslivsveiledere i skolen er følgende: Konkrete grep i stortingsmelding 20 – som innføring av vekslingsordninger i videregående opplæring, hospiteringsordning for lærere og instruktører, mer bruk av Arbeidslivsfag i grunnskolen, mer praktisk rettet opplæring på alle trinn, mer arbeidslivspraksis som del av PTF osv. – krever utstrakt og fornyet samarbeid for å lykkes.

En del skoler har lange tradisjoner for samarbeid med lokalsamfunnet – inkludert lokalt arbeids- og næringsliv. Mange steder er arbeidet mer tilfeldig og eies av enkeltlærere og ildsjeler.

Det fins ingen nasjonale målsettinger som definerer hva hver enkelt skole er forventet å gjøre for å styrke og utvikle et forpliktende og langvarig samarbeid med lokale arbeidsplasser. Samtidig er det et nasjonalt mål å legge til rette for flere læringsarenaer for alle elever.

Kjennetegn på profesjonalisering av samarbeid:

- Forventning om samarbeid må være forankret i skoleledelsen og tydelig kommuniseres som en del av samfunnsmandatet og læreplanverket
- Samarbeidsrelasjoner må få tid til å vokse fram over tid
- Samarbeid om opplæringstiltak for elever må komme etter at de voksne aktørene har lært hverandre å kjenne
- Samarbeid må ha tydelige målsettinger i form av læringsmål

Lærere trenger tilrettelegging for utvikling av et innovativt læringsmiljø i samarbeid med lokalt samfunns- og arbeidsliv. ALVen skal stimulere til tverrfaglig nettverksbygging og øke kompetansen om dette. Det bidrar også til at elevene får et reelt grunnlag for videre studie- og yrkesvalg.

Virke mener dette best løses gjennom å skille det fra rådgivningstjenesten. Rådgiveren er en elevrettet tjeneste og har allerede mange, store oppgaver. Dette er ment som lærernes og skolens funksjon for å sikre godt samarbeid mht vekslingsprosjekt til fordypning og hospitering for lærere osv.

Erfaringer med vekslingsmodellen kalt TAF viser at et av de viktigste suksesskriteriene er egne TAF-koordinatorer som "holder" i samarbeidet mellom skole og virksomhet. Dette sikrer elevene god progresjon på opplæringen og viktig pleie av samarbeidspartnerne.

Et eksempel på læring med "Virkeligheten som pensum" som styrker de estetiske fagene gjennom entreprenørskap i skolen:

http://dramaiskolen.no/dramaiskolen/media/Drama_04_2013.pdf (s.22)

Livslang læring og innovasjon

Det er helt nødvendig å fremme livslang læring som en strategi. Det europeiske initiativet om å utvikle og iverksette tenkningen om læringsutbytter er motivert av målsettingen om å modernisere utdanningssystemene og bringe kvalifikasjoner fra utdanningsinstitusjonene nærmere kompetansebehov i arbeidslivet. En annen viktig hensikt er å gjøre formelle kvalifikasjoner forståelig for alle involverte; det vil si arbeidslivet, studentene og lærerne. Ved å gjøre kvalifikasjoner mer transparente vil man også stimulere til mobilitet mellom land og mellom ulike nivåer i et utdanningssystem. Tenkningen om læringsutbytter har også en viktig målsetting om å fremme likeverdighet mellom ulike arenaer for læring.

Det samme gjelder dersom vi ønsker bedre og enklere overføringer mellom ulike læringsarenaer. Fremtidens skole må ha et system for hvordan kjedeskoler og andre systematiske internopplæringssystemer kan virke sammen med formelle utdanningsløp, der både uformell og formell læring er aktuelle virkemidler og utgjør en integrert helhet. Slike kompetansetiltak er i liten grad nevnt i utvalgets dokumenter og vi vet at de gir verdifulle bidrag til kompetansepolitikkens formål om å inkludere alle grupper i *livslange* læringsløp og dekke samfunnets behov for kompetanse.